

Posudek dizertační práce:

Zuzana Křenková:

Architektura klášterů františkánů observantů v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Horní Lužici ve druhé polovině 15. století.

Předložená práce se sestává ze dvou součástí. V první (s. 1-58) podává Zuzana Křenková syntézu své badatelské práce, doplněnou obsáhlým seznamem pramenů a použité literatury. Druhý oddíl sestává z 28 kapitol, které mají charakter monografických hesel k jednotlivým klášterům na území České koruny.

Úvodní oddíl dizertace se opírá jedna o výpověď písemných pramenů, kterým věnovala mimořádnou pozornost (to platí i monografických heslech) a o dobrou znalost jednotlivých klášterních celků, či jejich pozůstatků. V prostředí České koruny nebyl s výjimkou řádu františkánů-observantů žádný jiný církevní řád, který by v takové míře expandoval a který by měl takovou podporu ze strany panovníků (jak Jiřího z Poděbrad, tak Vladislava a Ludvíka Jagellonského a Matyáše Korvína), měst a šlechty. Díky tomu vyrostly v tomto období jednak pozoruhodné stavby, jednak vznikla pro na půdě řádových klášterů pozoruhodná umělecká díla, především nástěnné malby, a to přesto že pořizování výzdoby nebylo v dobrém souladu s duchem této řehole. Zuzana Křenková uvádí jako příklad vizitaci Bernardina z Ingolstadtu v roce 1457, který požadoval odstranit ze sakristií a cel mnichů obrazy, zdobené chorální knihy a přebytečný nábytek (s. 21).

Ideálu řádové „chudoby“ by dobře odpovídala jednoduchost klášterních kostelů a dalších klášterních staveb. Podobně jako u starších staveb mendikantských řeholí a u staveb cisterciáckého řádu nebyly u staveb františkánů-observantů stavěny věže.

V žádném případě však architektura kostelů františkánů-observantů nebyla fenoménem jednolitém, vyznačovala se naopak mnohotvárnou rozmanitostí. Ke zjištění předložené dizertace patří, že klášterní stavby byly významně ovlivňovány světskými fundátory, jejich možnostmi, popřípadě požadavky. Souvisely vesměs s jinými stavebními podniky fundátorů, popřípadě se stavební činností v příslušném regionu. Odtud se vesměs odvíjí jejich podoba a stylový charakter. Uvádí, že „františkáni nebyli tvůrci architektonických konceptů, nedisponovali stavebními skupinami a ve svém stavebním podnikání stáli v zásadní závislosti na donátorech“ (s. 47).

Ve svém textu se Zuzana Křenková věnovala problematice vzniku a šíření sklípkových kleneb. Po právu se distancovala od hypotézy, že sklípkové klenby vděčí za své šíření řádu františkánů-observantů. Roli tu sehrály zejména světští fundátoři a jejich vazby.

Věcné omyly přichází v předložené práci jen vzácně (rod Schauenbergů nebyl nositelem vévodské hodnosti apod.)

Vstupní partie předložené práce prokazují, že Zuzana Křenková kromě pečlivé práce s historickými prameny a kromě poznání vlastních staveb je schopná se dobrat obecnějšího syntetického pohledu, který dodává heuristickému shromažďování materiálu hlubší smysl. Architektura řádu františkánů-observantů je tu tak vyložena nikoliv jako izolovaný fenomén, ale v širším kontextu.

Předloženou práci doporučuji k úspěšné obhajobě.

Praha 23. 05. 2016

Prof. PhDr. Jiří Kuthan, DrSc., Dr. h. c.